

معاونت نوآوری و خدمات دانش بنیان

گروه رصد، آینده پژوهی و پژوهش های کاربردی

کاربرگ ارائه پروپوزال پژوهشی

۱- عنوان اولویت:

چالش های زنان سرپرست خانوار با فرزندان در خصوص مدیریت فضای مجازی و تدوین بسته اقدام در این زمینه

۲- ضرورت و دلایل توجیهی انتخاب اولویت:

یکی از پدیده های نوظهور در دوران مدرن *زنان سرپرست خانوار* است که گاهی به عنوان یک مسأله اجتماعی نیز شناخته می شوند. در این نگاه، اغلب مطالعات مربوط به *زنان سرپرست خانوار* رویکرد اقتصادی (درآمدی) و کمک به بهبود معیشت آنان برجسته شده و جنبه های تعاملات اجتماعی آنان (درون و بیرون از خانواده) مغفول واقع شده است. زنان سرپرست خانوار «به عنوان عضوی از جامعه با ویژگیها و نیازهای خاص، از گروههای آسیب پذیر جامعه میباشند که با مسائل، مشکلات و موانع زیادی در زندگی مواجه هستند و وقوع یک بحران اجتماعی، علاوه بر اینکه بر تعداد این گروه از جامعه میافزاید، میتواند فشارهای مضاعف و شرایط ویژه تری را بر آنها تحمیل نماید. امروزه پرورش فرزند در فضای جدیدی به نام فضای مجازی یا به تعبیری جامع و دقیق تر فضای سایبری و رسانه ای مورد توجه بسیاری از روانشناسان قرار گرفته است. فضای مجازی محیطی چند بعدی، تعاملی و سرگرم کننده است که به خاطر ویژگی هایی همچون سرعت زیاد در تبادل اطلاعات و دسترسی پذیری بالا سرشار از فرصت ها و امکانات آموزشی، یادگیری و تعاملی می باشد اما به دلیل ویژگی های چالش برانگیز، فرزندپروری و تربیت اخلاقی را در معرض آسیب قرار داده است، از جمله این چالش ها می توان به آزادی بدون قیود اخلاقی، گمنامی و هویت دروغین افراد، غیر محسوس و غیر قابل کنترل بودن، تضاد فرهنگ ها و نبودن امنیت اطلاعاتی افراد اشاره کرد. والدین با توجه به جایگاه خود به عنوان الگویی برای فرزندان می توانند راهی برای یافتن مسیر صحیح و اصلاح شیوه استفاده از فناوری های ارتباطی و فضای مجازی برای فرزندان باشند. اگر والدین خود را به عنوان الگویی برای فرزندان در نظر داشته باشند، اعمالشان به احتمال زیاد توسط فرزندان مورد تقلید و تکرار این تقلید ها شیوه زندگی آنان را شکل خواهد داد.

۳- گستره جامعه آماری مورد نیاز پژوهش:

زنان سرپرست خانوار تحت پوشش سازمان بهزیستی کشور دارای ۲۱۴ هزار فرزند که در تعامل با فرزندان در امر مدیریت فضای مجازی دارای مشکل بوده و نیاز به مداخلات زود هنگام جهت رفع تعارضات را دارند.

۴- بازه زمانی مورد نیاز (در صورت لزوم) در پژوهش ناشی از این اولویت را ذکر فرمائید:

با توجه به جمع آوری اطلاعات و داده ها و تدوین مدل و ارائه گزارش کامل (یک سال) پیش بینی می گردد.

۵- بیان و تشریح مسئله منتج به این اولویت:

فرزندانی که این روزها را تجربه می کنند، بیش از نسل های پیشین با فضای مجازی درگیر هستند. این مسئله برای آن ها می تواند هم یک تهدید باشد و هم یک فرصت. نکته مهمی که خانواده ها باید آن را در نظر بگیرند این است که فضای مجازی به ضلعی جدایی ناپذیر در تربیت فرزندان تبدیل شده است.

نیمرخ جمعیت زنان سرپرست خانوار در دهه های اخیر رشد گسترده ای داشته است. در کنار افزایش نرخ رشد جمعیت، این گروه تغییرات کیفی مانند تغییر ترکیب سنی، تحصیلی، درآمدی و فقر اقتصادی را نیز تجربه کرده اند که مسائل مبتلا به آنان را به مرور از یک پدیده اجتماعی نسبتاً طبیعی به موضوعی اجتماعی تبدیل کرده است.

پژوهشهای انجام شده حاکی از آن است که زنان پژوهش حاضر می بایست همه سعی و تلاش خویش را به کار گرفته که شادکامی را در بین فرزندان خویش به وجود آورند و مشکلات اقتصادی و اجتماعی خانواده را مدیریت نمایند. همچنین می بایست در روحيات خویش نوعی بازاندیشی مثبت داشته و با تقویت روحیه خویش، برای شادکامی فرزندان شان تلاش کنند. در واقع آنان می بایست نگاهی همه جانبه به نیازهای فرزندان شان، از جمله نیازهای مالی، عاطفی، تعاملاتی، آموزشی و فراغتی داشته باشند زیرا این بانوان بعد از پذیرش نقش سرپرستی خانوار، وظایف پدری و مادری را توأمان انجام میدهند که اگر به درستی ایفاء نشود می تواند آسیب ها و تبعات منفی به همراه داشته باشد.

مهمترین آسیب های فضای مجازی بر خانواده عبارت اند از :

-عدم نظارت والدین و دوری اعضای خانواده از یکدیگر.

-جذب شدن به ارزش های بیگانه و مشکلات بلوغ در نوجوانان .

-آسیب های جسمانی:

-آسیب های روانی و اجتماعی .

-اعتیاد اینترنتی و انزوا طلبی.

راهکارهای پیشگیری و کاهش آسیب های اجتماعی فضای مجازی بر خانواده:

- تشویق فرزندان و ایجاد جذابیت در نوجوانان جهت شرکت در فعالیت های اجتماعی در دنیای واقعی و تقویت این گونه رفتارها توسط والدین.

- اختصاص زمان بیشتر در خانواده جهت ایجاد تعامل و افزایش محبت و همدلی .

- استفاده از آموزه های دینی از جمله امر به معروف و نهی از منکر به عنوان نوعی کنترل اجتماعی توسط هر شخص.

- هنجارسازی های مثبت و آموزش فرهنگ استفاده از اینترنت و فضای مجازی به فرزندان در خانواده.

۶- اجرای طرح پژوهشی ناشی از این اولویت، چه مسائل و مشکلاتی را برای سازمان / جمعیت هدف برطرف می کند؟

غیر محسوس بودن و غیر قابل کنترل بودن اینترنت، زمینه ساز مسائل عمده ای همچون شکست های تحصیلی، انزوای اجتماعی و اثرات منفی دیگری همچون اضطراب، افسردگی، تنهایی و بروز مشکلات عاطفی و روانی برای کودکان به همراه دارد . آمارهای اخیر نشان می دهد که میزان استفاده از اینترنت در بین کودکان و نوجوانان رو به افزایش بوده و در حال حاضر افزایش زمان بازی های کامپیوتری و فعالیت های آنلاین، منجر به کاهش قابل توجه بازی های سنتی و فعالیت های بیرون از خانه بچه ها شده است، فلذا در صورتی که والدین و نوجوانان آموزش ها و آگاه سازی های لازم و به هنگام را دریافت نمایند از بروز بسیاری از آسیب ها و تعارضات میان آنها و همچنین آسیب های ناشی از فضای مجازی برای نوجوانان و خانواده هایشان پیشگیری خواهد شد .

۷- این اولویت ناشی از چه نیاز دانشی / پژوهشی در حوزه مربوطه است ؟

- دست یابی به یک مدل در چالش ها و راهکارهای زنان سرپرست خانوار در خصوص نحوه تعامل با فرزندان در گروه های سنی مختلف در مدیریت فضای مجازی از دیدگاه روش شناسی کیفی و کمی.

۸- نتایج حاصل از انجام پژوهش بر اساس این اولویت ، در مورد کدامیک از طرح ها، برنامه ها و وظایف حوزه مربوطه کاربرد دارد ؟

ارتقاء کیفیت زندگی و تحکیم بنیان خانواده های تحت پوشش از طریق :

- ارائه آموزش مهارت های فرزند پروری در خانواده های تحت حمایت.
- افزایش آموزش مهارت های زندگی برای بانوان سرپرست خانوار و فرزندان ایشان.
- اجرای برنامه هایی جهت غنی سازی اوقات فراغت بانوان سرپرست خانوار و فرزندان تحت سرپرستی.
- تربیت والدین آگاه و روز آمد .

۹- تعریف عملیاتی از متغیر های طرح پژوهشی ناشی از این اولویت کدام هستند ؟

زنان سرپرست خانوار:

به زنانی گفته می شود که به بنا به دلایلی نظیر فوت، طلاق، اعتیاد، از کارافتادگی و متواری بودن همسر مسئولیت اداره زندگی خود و اعضاء خانواده خود را بر عهده دارند .

فضای مجازی:

در پژوهش حاضر نمره ای است که فرد از پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ کسب می کند.